

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste Instituut
Koolieelse lasteasutuse õppekava

Kaisa Jänis

LASTEAIAÕPETAJATE ARVAMUS ÕUESÕPPEST NING LASTEAIAÕPETAJATE JA
5–6-AASTASTE LASTE ARVAMUS MÄRGISTEGA TÄHISTATUD ÕPPERAJAST

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Mirjam Burget

Tartu 2019

Resümee

Lasteaiaõpetajate arvamus õuesõppest ning lasteaiaõpetajate ja 5–6-aastaste laste arvamus märgistega tähistatud õpperajast

Õuesõppele ja looduse õpperadadele tähelepanu pööramine on koolieelses lasteasutuses olulise tähtsusega. Varem on läbi viidud uuringuid õuesõppe kohta, kuid seni on vähe tähelepanu pööratud õpetajate ja laste arvamustele õuesõppest ja õpperadadest. Sellest tulenevalt oli bakalaureusetöö eesmärk välja selgitada õpetajate arvamus õuesõppest ning õpetajate ja 5–6-aastaste laste arvamus märgistega tähistatud õpperajast. Õpetajatelt koguti andmeid poolstruktureeritud intervjuudega. Lastelt koguti andmeid loovuurimismeetodil, kus esmalt paluti lastel joonistada paberile nägemus õpperajast, millele järgnes fookusgrupi intervjuu. Andmeid analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Õuesõppe juures rõhutasid õpetajad erinevate osapoolte rolli, õuesõppe tegevusi ning varasemat kogemust õuesõppega. Õpperaja puhul toodi välja eri osapoolte roll ning soovitusel ja kogemused õpperajaga seoses. Lapsed kirjeldasid õpperadu erinevate tegevuste ja ülesannete kaudu.

Märksõnad: koolieelne lasteasutus, 5–6-aastased lasteaia lapsed, õuesõpe, märgistega tähistatud õpperada, õpetajate arvamused

Abstract

Kindergarten teachers' opinions on outdoor learning. Teachers' and 5–6 years old children's ideas on marked educational trails

Outdoor learning and going on nature educational trails have very strong importance for pre-school establishments. In the past, there have been constructed studies about outdoor learning but so far, teachers' and children's ideas and opinions have not been taken into consideration. Therefore, the current bachelor thesis aimed to find out the teachers' opinions about learning outdoors and teachers and 5–6 years old children's views about marked educational trails.

The data from the teachers were collected by semi-structured interviews and from children by the creative research method. Firstly, the children were asked to paint their vision about the educational trail and then followed by the focus group interview. The data were analysed by the method of qualitative inductive content analysis. Studying learning, the teachers emphasized more on the role of the various parties, outdoor activities, and previous experience with outdoor learning. For educational trails, there was pointed out the role of the

various parties, recommendations, and experiences. The children described the study trails by doing different activities and exercises.

Keywords: Preschool Childcare institution, 5–6 years old kindergarten children, outdoor learning, marked educational trails, teachers' opinion

Sisukord

Sissejuhatus.....	6
1. Teoreetiline ülevaade	7
1.1 Töös kasutatavad mõisted.....	7
1.2 Õuesõpe lasteaias	8
1.3 Õpperada koolieelses lasteasutuses.....	9
1.3.1 Õpperaja olulisus lasteaias	9
1.3.2 Tegevused õpperajal	10
1.3.3 Õpetaja roll õpperajal.....	11
2. Metoodika	12
2.1 Valim.....	12
2.2 Andmekogumine.....	13
2.3 Andmeanalüüs.....	15
3. Tulemused.....	16
3.1 Õpetajate arvamus õuesõppest	16
3.1.1 Erinevate osapoolte roll õuesõppes.....	16
3.1.2 Varasem kogemus seoses õuesõppega.....	17
3.1.3 Õuesõppe tegevusteks ette valmistumine ja läbi viimine	18
3.2 Õpetajate arvamus märgistega tähistatud õpperajast	20
3.2.1 Erinevate osapoolte roll õpperajaga seoses.....	20
3.2.2 Soovitused õpperaja rajamiseks	21
3.2.3 Õpetajate varasem kogemus õpperajaga seoses.....	22
3.3 Laste arvamus märgistega tähistatud õpperajast.....	23
4. Arutelu	24
4.1 Töö kitsaskohad ja väärtus	26
Tänu sõnad	27
Autorsuse kinnitus	27

Õpetajate arvamus õuesõppest ning märgistega tähistatud õpperajast 5

Kasutatud kirjandus28

Lisa 1. Nõusolekuleht lapsevanematele

Lisa 2. Intervjuu kava lastele

Lisa 3. Pildid laste joonistatud õpperadadest

Lisa 4. Intervjuu kava õpetajatele

Lisa 5. Väljavõte transkriptsioonist

Lisa 6. Väljavõte uurijapäevikust

Lisa 7. Kategooriate kujunemine uurimisküsimuste kaupa

Sissejuhatus

Tänapäeval on laste ajaveetmine looduses vähenenud ning lapsed on üha enam loodusest võõrandunud (Tuuling, 2013). Maynard ja Waters (2014) on ühe põhjusena välja toonud sotsiaalmeedia kiire arengu ja täiskasvanute püüde lapsi kaitsta ohtude eest. Tänu sellele lahutavad lapsevanemad lapsi organiseeritud meelelahutustest ning lapsed veedavad pigem oma aega üksi magamistubades televiisorit vaadates või arvutimänge mängides (Maynard & Waters, 2014). Lapsed puutuvad loodusega kokku pigem arvuti ning televisiooni vahendusel kui kogevad seda ise (Brügge, Glantz, & Sandell, 2007). Kuna lapsed veedavad looduses üha vähem aega, siis tuleks just koolieelses lasteasutuses tuua looduskeskkond lastele lähemale. Fiskum ja Jacobsen (2012) on oma uurimuses välja toonud, et looduslike elementide uurimine on oluline selleks, et suunata laste tähelepanu looduse rikkusele ja mitmekesisusele. Timoštšuk (2010) on arvamusel, et oluline on lasta lastel tegevuste käigus võimalikult palju ise kogeda: selleks tuleks tegevusi läbi viia nii, et lapsed saaksid kasutada erinevaid meeli (kuulmine, nägemine, haistmine, kompimine).

Kuna lapsed veedavad üha rohkem aega lasteaias, siis tuleks õppetöö kavandamine integreerida õues mängimisega (Fiskum & Jacobsen, 2012). Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel ning kavandamisel tuleks arvestada laste individuaalsete eripäradega ning omadustega (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Õpetaja üheks rolliks on toetada lapse loodusteaduslikku mõtlemist ning luua võimalusi lastele loodusega vahetult kokku puutuda (Timoštšuk, 2005).

Õuesõpet defineeritakse kui õppimist avatud õpiruumis (looduskeskkond), kus kogemused ja elamused juhivad oskuste ning teadmiseni (Koppel, 2009). Võimalik on läbi viia jalutuskäike nii looduskaitsealadel, loomaaias kui ka selleks eraldi loodud radadel (Dahlgren & Szczepanski, 2006). Lastega ümbritsevat looduskeskkonda tundma õppides on hea võimalus läbida õpperada, mis ongi mõeldud selleks, et õppida tundma loodust läbi isiklike emotsionaalsete kogemuste, vaatlemise ning uurimise teel (Kalamees & Kont, 2006). Samuti on Pace ja Roger (2004) oma uuringus välja toonud, et õppekäikudel käimine mõjutab lapsi nii sotsiaalselt kui ka harib neid.

Õuesõppele ja looduse teemadele tähelepanu pööramine lasteaias on aluseks säästva ja loodust hoidva mõtteviisi kujunemisele (Elliott, Carr, Ärlemalm-Hagser, & Paker, 2017). Varem on läbi viidud uuringuid õuesõppe ja õpperadade kohta (Fiskum & Jacobsen, 2012; Guardino, Hall, Largo-Wight, & Hubbuch, 2019; Leemets, 2018; Merewether, 2015;

Palmberg ja Kuru, 2000; Saarniit, 2016; Tuuling, Ugaste, & Õun, 2018), kuid seni on vähe tähelepanu pööranud õpetajate ja laste arvamustele nende teemadega seoses. Õuesõppe ning õpperadade puhul on oluline teada saada laste ja õpetajate arvamust, sest nii on võimalik välja selgitada õues õppimise tähtsust ning kuidas õues õppimine toetab laste arengut (Merewether, 2015; Tuuling et al., 2018). Seega keskendutakse siinses uuringus õpetajate arvamustele õuesõppe ja õpetajate ning laste arvamustele märgisega tähistatud õpperadade kohta. Sellest tulenevalt on bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamus õuesõppest ning õpetajate ja 5–6-aastaste laste arvamus märgisega tähistatud õpperajast.

Bakalaureusetöö koosneb neljast suuremast osast. Eesmärgi saavutamiseks tuuakse esimeses pooles välja teoreetiline ülevaade töös kasutatavatest mõistetest, looduskeskkonna mõjust lapse arengule, õpperaja olulisusest, tegevustest õpperajal ning õpetaja rollist õpperajal. Teoreetilise osa lõpus tuuakse välja uurimistöö eesmärgist lähtuvalt kolm uurimisküsimust. Töö teises osas tutvustatakse käesoleva lõputöö metoodikat. Kolmandas osas esitatakse ülevaade töö tulemustest ning neljandas osas analüüsitakse saadud tulemusi aruteluna, kus toetatakse varasematele uurimustele.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Töös kasutatavad mõisted

Koolieelse lasteasutuse seaduse (2018) järgi on *koolieelne lasteasutus* (siinses töös: lasteasutus) õppeasutus, mis võimaldab alushariduse omandamist ning pakub võimalust lastehoiuks. Koolieelse lasteasutuse seadus (2018) § 3 lg 1 ja 2 sätestab, et "Lasteasutuse põhiülesanne on lapse ealisi, soolisi, individuaalseid vajadusi ja iseärasusi arvestades luua võimalused ja tingimused tervikliku isiksuse kujunemiseks, kes on sotsiaalselt tundlik, vaimselt erk, ennastusaldav, kaasinimesi arvestav ja keskkonda väärtustav ning hoida ja tugevdada lapse tervist ning soodustada tema emotsionaalset, kõlblist, sotsiaalset, vaimset ja kehalist arengut" (para 5).

Õuesõpet defineeritakse kui õppimist avatud õpiruumis, kus kogemused ning elamused juhivad oskuste ning teadmiseni (Koppel, 2009). Samuti on Suttie (2018) välja toonud, et väliskeskkonnas õppimises on esikohal laps ning tema aktiivne tegevus. Õuesõpet iseloomustab hästi fraas „Õppimine kogu kehaga!“ ehk see tähendab teadmiste omandamist, liikumist ning õuekeskkonna ühendamist tervikuks (Brügge et al., 2007). Samuti Sarv ja

Vilbaste (2009) on välja toonud, et õues õppimise käigus on võimalik katsuda, haista, näha ja kuulda päriselulisi asju ning selle tulemusel on õppimisel edukamad tulemused ja tagajärjed. Sellest tingitult on õpetajatele jäetud õues õppimise juures toetav ning suunav roll (Abel, 2010).

Märgistega tähistatud õpperada võib defineerida kui looduse tundmaõppimiseks ning matkamiseks mõeldud rada. Kuna õpperadasid on võimalik luua pea kõikjale, siis tuleks paika panna ühtsed reeglid, mida kasutada õpperajal. Looduse õpperajad on täies ulatuses märgistatud, kindla pikkusega liikumisteed- ja rajad, mis on varustatud kätte saadava informatsiooniga ning neil on ettekavandatud vaatluspunktid (Eilart, 1986). Samuti on Eilart (1986) välja toonud erinevaid õpperadade jaotusi: ühesuunaline rada, mida läbitakse ainult ühes suunas; mõlemasuunaline rada, mida saab läbida nii ühte- kui ka kahtepidi; kaarrada, mis teeb teatava punktide arvuga kaare ning lingrada, mis koosneb mitmesuguse pikkusega ja suunaga lingudest ning on analoogne ringrajale.

1.2 Õuesõpe lasteaias

Inimene on loodusega tihedalt seotud (Raadik, 2009). Loodus pakub meile mitmeid erinevaid avastamisvõimalusi. Õuekeskkonna kasutamine õppetöös on muutunud ka Eesti haridusasutustes populaarsemaks. Näiteks Tuuling, Ugaste ja Õun (2015) on välja toonud, et lasteaedades luuakse võimalused, mis hõlmavad õppimist nii õues kui ka sisetingimustes, tagades seeläbi lastele loomingu- ja mitmekesiseid tegevusi. Seega üha enam õpitakse lasteaias loodust tundma eelkõige õuealal või õppekäikudel (Timoštšuk, 2005).

Õues õppimine aitab toetada lapse arengut ning avardab silmaringi (Sarv & Vilbaste, 2009). Samuti kinnitab MacEachren (2012) oma uuringus, et õues õppimine toetab laste arengut. Loodus pakub lapsele mitmeid võimalusi õppimiseks. Tuuling (2013) on välja toonud, et õues õppimist rikastavad erinevad mitmekülgsed kasutusvõimalused, kus lähenemine õppetöös toimub pigem läbi kogemuste kui vahendite abil. Samuti selgus Guardino jt (2019) uuringus, et õues viibimine ning õppimine tekitab lastes huvi, heaolu kui ka rõõmu.

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on loodusel, looduse hoidmisel ning looduse tundma õppimisel väga suur osakaal. Riikliku õppekava õppe- ja kasvatustegevustesse on sisse toodud mitmeid punkte, kuidas kavandada ja korraldada laste tegevusi looduses. Kõige enam on loodusteemad seotud „Mina ja keskkond“ valdkonna

tegevustega. Õppekava järgi suunatakse last looduses küsimusi esitama ning küsimustele vastuseid leidma, samuti peaks laps oskama kirjeldada kodukoha loodust, tuntumaid taimi ning loomi. Õppekava "Keel ja kõne" valdkonna lõimisel looduskeskkonnas viibides, tekib lastel tihtipeale erinevaid küsimusi, mida õpetajaga koos läbi arutada. Lapsed saavad õpetajaga suhelda, mille tulemusena arenevad lapsel vestlusoskused ning laieneb sõnavara, õppides samal ajal tundma erinevaid nähtusi, objekte ning nimetusi. Õppekava „Matemaatika“ valdkond on looduses õppimise läbiviimisel oluline, kuna matemaatikas pannakse rõhku arvudele ning mõõtühikutele. Laps saab looduses eristada, võrrelda ning järjestada erinevaid kujundeid, mida ta looduskeskkonnas kohtub. „Kunsti“ valdkonda silmas pidades saab õpetaja suunata lapsi märkama erinevaid nähtusi looduses, kaasata loodust jäljendama, kasutades selleks erinevaid kunstivahendeid. Looduses on võimalik kuulata erinevaid helisid ning nende kuulamisel saab „Muusika“ valdkonda õuesõppega siduda. Lisaks on (Tärn 2010) välja toonud, et „Liikumise“ valdkonda saab hõlpsasti looduskeskkonnas õppimisega lõimida, kuna liikumine rikastab kogemusi ja teadmisi ning laps valmistub ette edasiseks eluks.

Nii värskes õhus viibimine kui ka liikumine aitavad kindlasti kaasa ka ülekaalulisuse vähendamisele, mis on viimase aja üha kasvav probleem (Dahlgren & Szczepanski, 2006). Samuti on Dahlgren, Sjölander, Strid, ja Szczepanski (2009) välja toonud, et lapsed, kellele võimaldatakse viibida vabas looduses, on tunduvalt tervemad, nende tegevused on mitmekesisemad ja nad on võimelised paremini keskenduma. Guardino jt (2019) ning Tuuling jt (2018) uuringust selgus samuti, et õues õppimine toetab nii lapse tervislikku seisundit kui ka aitab kaasa füüsilise aktiivsuse suurendamisele.

1.3 Õpperada koolieelses lasteasutuses

1.3.1 Õpperaja olulisus lasteaias

Õuesõpet on võimalik muuta tõhusamaks, kui külastada erinevaid õpperadasid. Õues õppimise seisukohalt oluline värskes õhus viibimine ning loodusega sinasõbraks saamine ning sellele aitab kaasa õpperadadel liikumine (Raadik, 2009). Kalamees ja Kont (2006) on välja toonud, et õpperaja kirjeldused ning skeemid lihtsustavad märgistega tähistatud õpperadade läbimist. Autorid kinnitavad, et nii õpperajad kui neil asuvad vaatluspunktid aitavad õpetajatel õppetööd paremini ning edukamalt läbi viia. Õpperajad on õpetajatele heaks võimaluseks, et õpetada lastel kodukoha loodust paremini hindama (Suuroja, 2005).

Õuesõppe võimalusi ei tohiks piirata aastaajast lähtuvalt. Lastel tuleks lasta kokku puutuda loodusliku keskkonnaga, et laps saaks tunnetada ning iseseisvalt kogeda seda, mida looduses on võimalik kohata (Saarso, 2013). Autor rõhutab, et liiva, lume või mullaga tuleks lasta lastel ise tutvust teha, et nad saaksid oma mängu ise kujundada ning antud kogemusest ise õppida. Fiskum ja Jacobsen (2012) on samuti seisukohal, et mängud vee ja mullaga võivad olla ühed näited erinevatest õppimisvõimalustest, millesse on integreeritud matemaatika, keele või loodusega seotud valdkonnad.

Õpperadu läbides mõistab, et vee ja mullaga mängides saab õppida ning emotsioone kogeda. Lisaks teadmistele võimaldab õpperaja läbimine tunda emotsioone ning pakub lapsele kaaslastega suhtlemise kogemust, mis on väga oluliseks teguriks emotsionaalse intelligentsuse arendamisel (Raadik, 2009). Emotsionaalseks intelligentsuseks peetakse emotsionaalset andekust, mis võimaldab enda ja teiste inimeste emotsioone tajuda ning mõista (Coleman, 2008, viidatud Sadovskaja, 2014 j). Samuti on Pace ja Roger (2004) uuringust selgunud, et õppekäikudel käimine mõjutab lapsi nii sotsiaalselt kui ka hariduslikult.

Seega õpperajad on õpetajatele heaks abivahendiks, et õppetööd õuealal paremini ning edukamalt läbi viia. Tuuling (2013) on välja toonud, et matkal käies peaks olema teekonna läbimiseks seatud jõukohased eesmärgid ning kindlasti peaks arvesse võtma laste füüsisist. Samuti on õpperajad heaks võimaluseks, et õpetada lapsi märkama ning hindama oma kodukoha loodust. Õpperadade läbimise võimalust võiks õpetajad kasutada aastaringelt, sest terve aasta vältel on lastel looduses midagi avastada ning õpetajatel neile õpetada.

1.3.2 Tegevused õpperajal

Õpperaja vaatluspunktid peaksid olema kooskõlas „Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga“ (2008). Looduse tundma õppimiseks õpperadadel tuleks kasutada erinevaid vaatlusmeetodeid. Näiteks Kalamees ja Kont (2006) on välja toonud vaatlusmeetodid nagu kirjeldamine, võrdlemine, uurimine, mõõtmine, kompimine, lõhnade nuusutamine, kuulamine, joonistamine ja tunnetamine. Samuti tuleb valida hoolikalt õppematerjale, mida looduse tundma õppimiseks kasutada. Tuuling jt (2018) uuringust on selgunud, et õpetajad peavad pigem oluliseks looduslike materjalide (puud, kivid, liiv, taimed, vesi) kasutamist õues õppimise juures.

Tovey (2008) on välja toonud, et kuna lapsed õpivad väga hästi erinevate mängude teel, siis on õpperadade puhul oluline mängulisus ning erinevad mängulised tegevused. Samuti on „Koolieelses lasteasutuse riiklikus õppekavas“ (2008) välja toodud, et laste puhul on mänguoskus üheks väga oluliseks üldoskuseks, kuna see oskus aitab lastel uut informatsiooni ning teadmisi paremini omandada. Brügge jt (2007) on välja toonud mõned olulisemad nõuanded mängudeks õpperajal. Mängida tuleb palju ja sageli, samuti tuleb lasta fantaasial lennata. Kõik mängud, mida õpperajal läbi viia, tuleb sobitada maastikuga. Varieerida tuleks erinevaid mängutüüpe nagu peitusemäng, grupimängud ja paarismängud. Autorite järgi peaksid mängud kindlasti pakkuma teadmisi, mis arendaksid loovust, meeli, koordinatsioonivõimet ning koostööoskusi. Samuti on Palmberg ja Kuru (2000) oma uuringus välja toonud, et lastele meeldivad kohad, kus on valgus, salapära, keerukus ning vesi – need eelistused on lastel seotud isiklike tähendustega, mis põhinevad õpilaste enda emotsioonidel ja kogemustel.

1.3.3 Õpetaja roll õpperajal

Õuesõppe läbi viimisega tulevad toime erineva haridustaustaga õpetajad, näiteks lasteaiaõpetajad, põhikooli õpetajad, kõrgkooliõppejõud (Dahlgren & Szczepanski, 2006). Siinjuures on oluline, et õpperaja läbiviija oleks õpperajal läbitavate vaatluspunktidega tutvunud ning teaks, et õppeprotsessis vaja minevaid termineid ei kasutataks valesti. Seega peab õpetaja valdama õpetatavaid teemasid ning edastama lastele teemat selgelt, konkreetset ja lühidalt (Szczepanski, 2009; Timoštšuk, 2010).

Õpetaja üheks rolliks on panna alus lapse loodusteaduslikule mõtlemisele ning luua lastele võimalusi loodusega vahetult kokku puutuda (Timoštšuk, 2005). Lapse huvi toetuseks tuleks õpetajal juhtida laste tähelepanu loodusnähtustele, samuti võimaldada lapsel küsida, tõstatada erinevaid probleeme ja lasta lapsel ise avastada ning küsimustele vastuseid otsida (Raadik, 2009).

Õpetaja, kes hakkab õpperajal tegevusi läbi viima, peaks välja valima ka sobiva meetodi, mida õpetamisel kasutada. Meetodi valimisel tuleks juhendada sellest, kui suur on rühm, kui vanad on lapsed ning millised on laste kogemused külastatava paiga, aastaaja ja ilmaga (Brügge et al., 2007). Brügge jt (2007) on välja toonud, et väikeses grupis töötamist kohatakse nii koolides kui ka lasteaedades väga tihti. Samad autorid kinnitasid, et väikeses grupis on võimalik olla kõikidel osapooltel aktiivne ning kõikidel on võimalus kaasa rääkida.

Õpperajal on oluline õpetaja eeskuju, sest lapsed matkivad õpetaja käitumist. Õpetaja peaks olema lastele positiivseks eeskujuks, kes ise huvitub loodusest ning austab ja oskab toetada lapsi ümbritseva mõistmisel ning uurimisel (Timoštšuk, 2010). Tänu õpetaja hoolivale hoiakule oskavad ka lapsed loodusskeskkonda paremini suhtuda ja seda hinnata. Seega kui õpetaja on looduse suhtes hooliv, sest siis on ka lapsed hoolivamad looduse ning ka inimeste suhtes (Brügge et al., 2007). Lähtuvalt varasematest uuringutest (Fiskum & Jacobsen, 2012; Guardino et al., 2019; Leemets, 2018; Merewether, 2015; Palmberg ja Kuru, 2000; Saarniit, 2016; Tuuling et al., 2018) on vähe tähelepanu pööratud õpetajate ja laste arvamusele õuesõppe ja õpperadadega seoses. Seega keskendutakse selles uuringus õpetajate arvamustele õuesõppe ja õpetajate ning laste arvamustele märgisega tähistatud õpperadade kohta.

Eelnevast tulenevalt on bakalaureusetöö eesmärk välja selgitada õpetajate arvamus õuesõppest ning õpetajate ja 5–6-aastaste laste arvamus märgistega tähistatud õpperajast. Uurimistöö eesmärgist lähtudes formuleeriti kolm uurimisküsimust:

1. Milline on lasteaiaõpetajate arvamus õuesõppest?
2. Milline on lasteaiaõpetajate arvamus märgistega tähistatud õpperajast?
3. Milline on 5–6-aastaste laste arvamus märgistega tähistatud õpperajast?

2. Metoodika

Siinses bakalaureusetöös kasutatakse kvalitatiivset uurimisviisi. Kvalitatiivne uurimisviis võimaldab andmeid saada sõnalise suhtlemise ja intervjuu kaudu (Laherand, 2008). Kuna selle bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada õpetajate arvamus õuesõppest ning õpetajate ja 5–6-aastaste laste arvamus märgistega tähistatud õpperajast, siis sobib kvalitatiivne uurimisviis töö eesmärkide saavutamiseks.

2.1 Valim

Valimi moodustamiseks kasutati mugavusvalimit (*convenience sample*). Mugavusvalimit kasutatakse juhul, kui uuritavad on uurijale kergesti kättesaadavad (Õunapuu, 2014). Valimi moodustamisel valiti välja üks Lõuna-Eesti lasteaed, mis asus autori kodukohale kõige lähemal. Töö autor külastas välja valitud lasteaia juhtkonda nõusoleku saamiseks ning lasteaia juhtkond pakkus omalt poolt välja õpetajad, keda intervjueerida ning ühe rühma

lapsed, kes sobiksid uurimistöö valimisse. Uuringus osales kuus last vanuses 5–6 eluaastat ning nendest kaks olid tüdrukud ning neli poisid. Uuringus osalenud õpetajaid oli viis. Õpetajad olid vanusevahemikus 45-59 aastat (keskmine 51 aastat) ning tööstaaz 7-36 aastat (keskmine 23 aastat). Kõik uuringus osalenud õpetajad olid naissoost. Õpetajate andmed on välja toodud tabelis 1. Uuritavate lasteäiaõpetajate ning laste nimed asendati pseudonüümidega, et tagada nende konfidentsiaalsus. Näiteks tähistati õpetajad Õpetaja 1, Õpetaja 2, Õpetaja 3 ning lapsed tähistati Laps 1, Laps 2, Laps 3.

Tabel 1. Õpetajate taustaandmed

	Õpetaja vanus	Õpetaja tööstaaz
Õpetaja 1	48	30
Õpetaja 2	50	16
Õpetaja 3	45	7
Õpetaja 4	59	36
Õpetaja 5	57	27

Enne andmete kogumist jagati nõusolekulehed lapsevanematele, mis on välja toodud lisas 1. Uuringusse kaasati vaid need lapsed, kellele vanem oli andnud kirjaliku nõusoleku. Autor arvestas uurimuse eetikanõuetega, et mitte kahjustada uuringus osalejaid. Näiteks pidas autor oluliseks tagada uuritavate anonüümsus ning konfidentsiaalsus. Lisaks teavitati uuritavaid, kuidas uurimus toimub ning kuidas kasutatakse uurimuse andmeid (Eetikaveeb, s.a). Enne intervjuu algust selgitas autor uuritavatele, et intervjuu on vabatahtlik ning sellest on õigus loobuda igal hetkel. Samuti küsis autor nõusolekut märkmete tegemise kohta intervjuu ajal. Enne intervjuud selgitati lisaks intervjuueeritavale uurimuse eesmärki ning kuidas kasutatakse intervjuude käigus saadavat informatsiooni. Uuritavatele anti ka kinnitus selle kohta, et uuritavate andmeid ei avalikustata ning et need ei ole kõrvalistele isikutele kättesaadavad.

2.2 Andmekogumine

Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuuga. Poolstruktureeritud intervjuu on struktureeritud intervjuu ning avatud intervjuu vahevorm. Küsimused on eelnevalt koostatud, kuid nende järjekorda võib uurija vajadusel muuta (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2005). Poolstruktureeritud intervjuu viidi läbi eelnevalt valmis tehtud intervjuu kava järgi. Antud

uurimuses koostati intervjuu kava bakalaureusetöö uurimusküsimustest ning teoreetilisest osast lähtudes.

Lastelt koguti andmeid loovuurimismeetodiga. Loovuurimismeetodite abil on võimalik saada mitmekülgset informatsiooni nii noorte kui ka eakate uurimisel ja nendes meetoditesse on rakendatud mängulist ning loomingulisust (Murumaa-Mengel, 2014). Esmalt paluti lastel joonistada paberile nägemus õpperajast ning sellele järgnes fookusgrupi intervjuu. Fookusgrupi intervjuu on küsitluskava järgi toimuv rühmaintervjuu, mis toimub väikses rühmas ning konkreetsel teemal (Vihalemm, 2014). Fookusgrupi intervjuu ning loovuurimismeetod lastega viidi läbi 2020. aasta veebruaris Rühmaõpetaja oli eelnevalt lastele rääkinud ning tuletanud meelde, mis on õpperada: selleks kasutati erinevaid sõnu nagu *õpperada, matkarada, loodusrada*. Fookusgrupi intervjuu küsimused lastele on välja toodud intervjuu kavas (Lisa 2). Enne joonistamist juhendati lapsi – töö autor palus lastel joonistada paberi peale oma nägemuse õpperajast. Autor rääkis lastele, et õpperada võib olla neile sobiva kujuga, kuid peaks sisaldama nummerdatud punkte ning igale punktile peaks vastama mõni tegevus. Joonistamise käigus kujutasid lapsed A3 paberile oma nägemuse õpperajast (pildid laste joonistustes on välja toodud Lisas 3), kasutades selleks värvilisi pliiatseid. Pärast piltide joonistamist toimus lastega rühmaintervjuu, kus laste käest küsiti täpsustavaid küsimusi joonistatud õpperadade kohta. Bakalaureusetöö intervjuu kava õpetajatega on esitatud Lisas 4. Intervjuu kava õpetajatega jagunes kolmeks osaks:

Õpetajate intervjuu kava esimeses osas käsitleti õpetajate arvamust õuesõppe kohta ning selles osas oli seitse küsimust (näiteks „*Millised õues läbi viidavad tegevused aitavad lastel ümbrust märgata?*“). Teises osas käsitleti õpetajate arvamust märgistega tähistatud õpperadade kohta ning selles osas oli samuti seitse küsimust (näiteks „*Mis võiks Teie arvates lasteaia lastele suunatud õpperajal kindlasti olemas olla?*“) ning kolmandas osas käsitleti õpetajate arvamust õpperaja vaatluspunktide kohta ning selles osas oli samuti seitse küsimust (näiteks „*Milliseid lastele suunatud tegevuste kirjeldusi Te sooviks kõige enam õpperajal näha?*“). Intervjuu kavas, kus käsitleti laste arvamusi märgistega tähistatud õpperaja kohta, on kaheksa küsimust (näiteks „*Kuidas teile meeldis joonistada oma õpperada?*“)

Enne põhiintervjud viidi läbi prooviintervjuu, mille tulemusel tehti intervjuu kavas parandusi ja muudatusi. Näiteks muudeti küsimus „*Mida Te arvate sellest, et õpperaja erinevate vaatluspunktide läbimine aitab lapsel tunnetada loodust kui tervikut?*“ avatumaks „*Millised oleksid Teie soovitud õpperajale, mis aitaks lapsel tunnetada loodust kui*

tervikut?”. Osa küsimuste järjekorda muudeti ning osa küsimusi tõsteti teise küsimuste ploki.

Pärast prooviintervjuud lepitati kokku kohtumised viie lasteaiaõpetajaga. Kõik intervjuud lasteaiaõpetajatega toimusid nende töökohas. Intervjuud viidi läbi 2020. aasta veebruaris. Intervjuud salvestati diktofoni abil. Intervjuude kestvus oli keskmiselt 23 minutit. Diktofoni salvestamise jaoks küsiti intervjuueeritavatel enne intervjuu algust selleks luba.

2.3 Andmeanalüüs

Pärast intervjuude läbi viimist salvestas autor helifailid *Google drive*’i keskkonda. Andmeid säilitati parooliga kaitstud arvutis. Intervjuud transkribeeriti täies mahus. Intervjuud transkribeeriti käsitsi, kuulates helifaile, ning hiljem analüüsiti intervjuud andmetöötlusprogrammis QCMap (*a software for Qualitative Content Analysis*), veebilehe aadressil <https://qcamap.org/>. Transkriptsioonide koostamisel kasutati kirjastiili *Times New Roman*, kirja suuruseks oli 12 ning reavahe oli 1,5. Transkriptsioonide kogupikkuseks oli 5-12 lehekülge. Intervjuueeritavatele anti võimalus soovi korral transkriptsioonid üle vaadata, kuid seda ei soovinud ükski intervjuueeritav. Samuti on toodud näide transkriptsioonist lisas 5. Intervjuueeritavaga võeti ühendust telefoni teel ning küsiti luba näite toomiseks transkriptsioonist autori bakalaureusetöös.

Kõigepealt loeti transkriptsioonid algusest lõpuni läbi seejärel hakati uurimisküsimuste kaupa tähenduslikke üksusi otsima. Tähenduslikest üksustest tekkisid koodid ja nendest ala- ja peakategooriad (näiteks tähenduslik üksus „Lapsed leiavad tihti peale tunduvalt rohkem ja põnevamaid asju, kui sa ise suudad välja genereerida“, millest tekkis kood „Lapse initsiatiiv“), mille kohta koostati illustreeriv tabel, mis on välja toodud lisas 7. Uurimistöö valiidsuse tõstmiseks kasutati ka kaaskodeerija abi, kelleks oli autori kursusekaaslane. Kaaskodeerija analüüsis ühte intervjuud. Koodid üldjoontes kattusid, vaid üksikute koodide sõnastused olid erinevad (näiteks kood „Kolleegide toetus“ muudeti täpsemaks: „Kolleegide toetus õpperaja rajamiseks“). Lisas 2 on välja toodud laste intervjuu kava, kus käsitleti laste arvamus märgistega tähistatud õpperaja kohta, on kaheksa küsimust (näiteks *"Kuidas teile meeldis joonistada oma õpperada?"*). Laste intervjuusid eraldi ei analüüsitud. Kuna intervjuu oli lühike, tuuakse tulemuste osas lühidalt välja, mida lapsed intervjuus rääkisid. Uurimistöös kasutati lisaks uurijapäevikut (väljavõte Lisas 6), et

suurendada andmeanalüüsi ajal töö usaldusväärsust. Uurijapäeviku pidamist alustati intervjuude koostamise ajal ning selle pidamist jätkati terve uurimuse vältel. Uurimispäevikusse kirjutati oma plaanid, tunded, ebakindluse põhjused ja hirmud, samuti märgiti üles, mida mõeldi ja loeti (Hirsjärvi et al., 2005). Uurijapäevik toetas töö autoril mõtteid grupeerida ning hõlbustas andmete analüüsiprotsessi.

3. Tulemused

Vastuseks esimesele uurimisküsimusele „Milline on koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamus õuesõppest?“ eristus andmeanalüüsi käigus kolm kategooriat: „Erinevate osapoolte roll õuesõppes“, „Varasem kogemus seoses õuesõppega“ ja „Õuesõppe tegevusteks ette valmistumine ja läbi viimine“. Kategooria „Erinevate osapoolte roll õuesõppes“ jagunes kaheks alakategooriaks: „Laste roll õuesõppes“ ja „Vanemate kaasatus“. Järgnevalt esitatakse tulemused kategooriate ning alakategooriate kaupa, lisades tsitaadid tulemuste ilmestamiseks ja kinnitamiseks.

3.1 Õpetajate arvamus õuesõppest

3.1.1 Erinevate osapoolte roll õuesõppes

Laste roll õuesõppes

Kõik uuringus osalenud õpetajad suhtusid õuesõppesse positiivselt. Näiteks tõi üks õpetaja välja, et nemad käivad lastega iga ilmaga väljas. Õpetajad tõid välja, et õues õpib laps tegelikult palju rohkem, kui toas viibides. Õpetajate arvates on õues liikumine ja värske õhk hoopis midagi muud, kui lihtsalt toas viibimine ja toamängude mängimine.

Intervjueeritavad õpetajad tõid välja erinevaid muutusi, mida nad on lastes märganud, kui lapsed on rohkem õues viibinud. Näiteks mainiti, et lapsed on muutunud palju avatumaks ja hoiavad väga kokku. Õues viibimine on lapsi muutnud palju tugevamaks, aktiivsemaks ning tervemaks. Õpetajad panid tähele, et õues olles suureneb ka laste huvi erinevate teemade vastu ning lapsed tahavad väga õues tegutseda ja uurida. Samuti toodi välja, et lapsed on muutunud õues viibides palju tähelepanelikumaks ning oskavad rohkem märgata kui ka kuulata. Samuti tõi õpetaja 4 välja tähelepaneliku seoses muutustega lastes pärast õues viibimist.

Kui laps ei ole vägivaldne looduse vastu, siis ta ei ole vägivaldne ka teise lapse vastu. Siis ta kasvab suureks ja ei lähe ka teise inimese vastu.

Õpetajad tõid välja ka lapse initsiatiivi õues viibimisega seoses. Intervjuu käigus räägiti sellest, kuidas lapsed omandavad õues õpitut päris kiiresti ning nende poolne tagasiside tuleb üsna ruttu. Näiteks tõi Õpetaja 4 välja, kui suure innuga lapsed võtavad õues olevatest projektidest osa.

Missuguse innuga lapsed korjasid sinna asju. Metsa alt, tõid kodunt igasuguseid lillepotte ja kive.

Õpetajad tõid välja, et kui lapsed suudavad hakata looduses ise ümbrust märkama, siis selle tulemusel on neil edasine areng erinevates teemades parem. Õpetajad ootavad lastelt, et kui lapsed hakkavad looduses erinevaid asju märkama, siis järgmise sammuna oskaksid lapsed ka teistele lastele nähtut edasi selgitada.

Vanemate kaasatus

Õpetajad tõid välja, et väga oluline on vanemaid kaasata erinevatesse õuetegevustesse ja väljasõitutesse. Samuti pidasid õpetajad oluliseks kaasata vanemaid eriprojektidesse, mida nad lasteaias lastega läbi viivad. Intervjuu käigus toodi välja, kuidas lapsevanemad projektides kaasa löid.

Üks isa tegi ka raamid ette [putukate hotell], et keegi ei saaks sealt midagi ära varastada. Siis vanemad koos lastega tõid järjekorras sinna nendele [putukatele] süüa. Kevadel samuti koostöös vanematega, vanemad tõid meile erinevaid lilli.

(Õpetaja 4)

Samuti pidasid õpetajad oluliseks tagasisidet, mis tuleb hiljem vanematelt, kui nad on õuesõppena õppinud midagi uut või käinud kuskil väljasõidul lastega. Õpetajad olid arvamusel, et lapsevanemate kaasatus rühmatöösse on väga oluline.

3.1.2 Varasem kogemus seoses õuesõppega

Õpetajate jaoks tähendas õuesõpe loodust ja erinevaid õppekäike. Näiteks tõi õpetaja 4 välja järgmist:

Minu jaoks tähendab see [õuesõpe] õppimist õues, avatud õpikeskkonnas, kus laps kogeb, saab ise midagi teha ja no õppimine tegevuse kaudu, siis jääb veel paremini meelde ka ehk mida laps kogeb, see jääb paremini meelde.

Samuti märgiti ära, et õuesõpe ei ole ainult avatud õpikeskkonnas õppimine vaid õuesõpe on õppimine, mida saab siseruumist viia väljapoole. Toodi välja, et õuesõppe alla kuuluvad erinevad õppekäigud, matkad ja midagi uut, mida toas ei saa lastele näidata.

Intervjueeritavad õpetajad tõid välja, kuidas nad oma pika tööstaaži ajal on õuesõpet korraldanud, kui õuesõpe polnud varem nii aktuaalne kui nüüd. Õpetajad tõid välja, et nad on õuesõpet viinud läbi kogu aeg, mitte küll otseselt õuesõppe tähenduses, kuid õuesõpe pole nende tööülesannete juurest kunagi puudunud. Samuti tõi üks õpetaja välja, et õues läbiviidavaid tegevusi võtab ta kõik oma kogemusest ja teadmistest.

Kõik intervjueeritavad õpetajad tõid välja selle, kuidas nende jaoks on õuesõpe palju tähenduslikumaks muutunud, eriti viimaste aastate jooksul. Õpetajad tõid ka välja, et õuesõpet viivad nad läbi teadlikumalt kui varem. Varasemalt on samuti kokku puutunud õuesõppega, kuid mitte õuesõppe nime all.

3.1.3 Õuesõppe tegevusteks ette valmistumine ja läbi viimine

Õpetajad väitsid, et õuesõpet saab läbi viia, kui endal on viitsimist ja tahtmist. Toodi välja, et võimalusi õuesõppeks tekitavad õpetajad ja lapsed ise. Õpetaja ülesandeks on juhtida laste tähelepanu tegevuste käigus märkamist väärivatele asjadele.

Õpetajad pidasid oluliseks erinevatel õppekäikudel käimist. Lisaks tõid õpetajad välja, et näha ning õppida on võimalik ka siis, kui minna lühikesele jalutuskäigule või lihtsalt lasteaia hoovist natukene välja. Õpetajad tõid välja, et nad jälgivad kõike, mis jalutuskäigu ajal asub tee ääres ning vajadusel ka teevad peatusi, et lähemalt uurida tee ääres olevaid puid.

Õuetegevustest mainisid õpetajad liivakastimänge, veemänge (näiteks veelombis või ämbris), samuti tõid õpetajad välja kõlapulkade meisterdamist, erinevate kivide otsimist, veega maalimist kui ka kividest lõkkekohtade meisterdamist. Üks õpetaja kirjeldas lasteaia hoovis toimunud tegevust, mida päriselt ei olnud võimalik vaatlama minna:

Kalad me toome ka ju ise ämbriga siia ja väljas vaatasime neid ainult, kui me ei saanud näiteks neid tiigi ääres ise vaadata. (Õpetaja 1)

Õpetaja 1 pööras intervjuu käigus tähelepanu ka sellele, kuidas ta õues lastele erinevaid teemasid selgeks õpetab. Õpetaja tõi välja, et kui ta õpib toas näiteks matemaatilisi termineid, siis nende selgeks saamiseks läheb aega. Kui õuekeskkonnas aga seostada õpitud päris eluga, annab see paremaid tulemusi ning õpitu saab kiiremini selgeks.

Kõik õpetajad tõid intervjuude käigus välja, et õues saab õppida näiteks puude, põõsaste, putukate ja lindude liike. Nende meelest saab õuetegevusi teha praktiliselt igal pool. Samuti tõid õpetajad välja, kuidas nad kasvatavad lastega ise maitsetaimi, maasikaid, istutavad lilli ning hoolitsevad nende eest.

Rääkides materjalidest, tõid õpetajad välja, et nad kasutavad peamisest loodusest pärit materjale (näiteks kivid, käbid, lehed, oksad, kastanimunad). Õpetajad olid toast materjalide õues viimise osas erinevatel seisukohtadel. Näiteks tõi üks õpetaja, et toob toast materjale õue kaasa ainult siis, kui ta on õuesõppe teadlikult väljas ette võtnud. Teine õpetaja tõi välja, et ta kasutab ainult looduslikku materjali ja toast välja ei vii mitte midagi.

Õpetajad rääkisid intervjuude käigus palju erinevatest projektidest (projektid lindudest, taimedest, loomadest), mida nad on lastega õuesõppe raames koos ette võtnud. Samuti toodi välja koolituste tegijaid, kelle juures käia, kõige enam toodi esile Georg Aheri, Sirje Aheri, Fred Jüssi ning Margus Mutsu koolitusi. Nendelt koolituste läbiviijatelt saadi teadmisi lindudest ja taimedest.

Õpetajad olid võtnud osa ka mitmetest KIK'i (Keskkonnainvesteeringute Keskus) projektidest, mis olid seotud loodusega, samuti on õpetajad osa võtnud „Tere, Kevad!“ projektist. Näiteks tõi üks õpetaja välja, mida ta koos lastega „Tere, Kevad!“ projektiga seoses nägid:

Me vaatasime selle „Tere, Kevade!“ projekti raames, me leidsime isegi karikseeni. Me vaatasime toda „Tere, Kevade!“ listi, neid taimi ja me nägime kõik need linnud peaaegu siin ära. (Õpetaja 4)

Õpetajad olid arvamusel, et projektid on väga toredad, huvitavad ning õpetlikud nii neile endile kui ka lastele. Projektide läbi viimine toetab tavapärasest õppetööd, kuid õpetajate hinnangul on sageli keeruline leida eestvedajaid.

Õpetajate arvates on Eestis mitmeid kohti, mida, looduse tundma õppimiseks külastada. Kõige rohkem toodi välja Tartus asuvat loodusmaja ning Tartu Ülikooli

loodusmuuseumit. Samas märkimist väärised ka Võrtsjärv, Alaveski loomapark, Pähni matkarada, Vitivere, Vellavere ja Jääaja keskus.

3.2 Õpetajate arvamus märgistega tähistatud õpperajast

Teise uurimisküsimuse puhul „Milline on koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamus märgistega tähistatud õpperajast?“ tekkis neli peakategooriat: „Erinevate osapoolte roll õpperajaga seoses“, „Soovitused õpperaja rajamiseks“, „Õpetajate varasem kogemus õpperajaga seoses“ ja „Õpperaja vajalikkus õpetajate hinnangul“. Kategooria „Erinevate osapoolte roll õpperajaga seoses“ jagunes kaheks alakategooriaks: „Kolleegide roll õpperajaga seoses“ ning „Laste roll õpperajaga seoses“. Kolmandas kategoorias „Õpetajate varasem kogemus õpperajaga seoses“ tekkis kaks alakategooriat: „Lähim õpperada“ ja „Õpperaja olemasolu lasteaias“.

3.2.1 Erinevate osapoolte roll õpperajaga seoses

Kolleegide roll õpperajaga seoses

Õpetajad olid oma lasteaia õpperaja osas eri arvamusel, et lasteaial oleks oma õpperada. Näiteks üks õpetaja väitis, et ta ei ole süsteemne inimene ning tema jaoks oleks keeruline see, et õpperada peaks pidevalt ette valmistama ja muutma, et ei oleks üksluine. Teised õpetajad jäid passiivseks selle teema koha pealt ning olid pigem seda meelt, et kui rada oleks olemas, oleks nende meelest väga tore.

Laste roll õpperajaga seoses

Õpetajad tõid intervjuude käigus välja, kui pikad peaksid nende meelest olema 3–4-aastastele ning 5–6-aastastele lastele mõeldud õpperajad. Kõik õpetajad olid seda meelt, et väga palju sõltub õpperaja pikkus lastest. Nooremate laste õpperada peaks olema lühem, kuid vanemate laste õpperada pikem. Mõlema vanuseastme jaoks peaks rada olema piisavalt pingutust nõudev. Õpetajad ei osanud välja tuua ajalist pikkust ega kilometraaži, kuid Õpetaja 5 tõi välja, et õpperada peaks olema huvitav.

Arvan ikkagi, et kui, et see, kui pikk see rada on, see ei oma minu meelest tähtsust.

Pigem on just tähtis see, mis seal on ja kui huvitav ja põnev see on.

Õpetajad tõid välja muutusi lastes, mida nad on märganud ning tähele pannud selle aja jooksul, kui nad on koos lastega läbinud erinevaid õpperadu. Intervjuudes toodi välja, et lastel on silmaring laienenud, samuti on tekkinud huvi looduse vastu. Õpetajad tõid lisaks välja, et lapsed on õppinud looduses rohkem märkama, samuti on lapsed looduskeskkonnas hoopis teistsugused kui rühmaruumis, näiteks on nad tähelepanelikumad. Lisati veel, et lapsed on hakanud rohkem looduses leiutama, mida saaks teha looduslikest materjalidest. Õpetaja 4 tõi välja, kuidas lapsed hoiavad looduses seda, mida nad on ise seal loonud.

Nad õpivad märkama. Ja mida ta ikka istutab ja mida teeb, seda ta ikka ei lõhu ja kui ta ikka on selle ära õppinud, et õues on tore, siis ta ei lähe sinna õpperajale ja ta ei kaku sealt puid-põõsaid, ta ei pillu teist kividega ning ka käbi ei viska ta niisama minema.

3.2.2 Soovitused õpperaja rajamiseks

Õpetajad tõid välja ideid, mis võiks ühel õpperajal olemas olla. Näiteks õpetaja 2 tuli ideele, et õpperajal võiks olla üks mägi, mille alt läheb läbi tunnel nagu on ka päris elus. Lisaks leidsid õpetajad, et õpperajal võiks sees olla mõni „vigur“, mis muudaks rada põnevamaks. Õpperajal võiks õpetajate meelest leiduda luupe, binokleid või tegevusi, kus saab kasutada kompimist. Kindlasti ei tohiks õpetajate meelest puududa ühelt õpperajalt erinevad taimed ning putukad.

Intervjueeritavatel küsiti ka arvamust oma õpperaja kohta lasteaias. Õpperaja nime osas tekkis õpetajatel ideid, et need võiks seostuda mõne tegelasega, et lastel oleks põnevam. Näiteks Õpetaja 1 tõi välja kaks erinevat nimetust.

Näiteks meil kunagi oli ilveserada õues ning oravarada, kui me toas niisama teeme ringliikumist, siis meil on oravarada.

Samuti tõi näiteks Õpetaja 1 välja, et tegelikult ei ole oluline, mis nime õpperada kannab vaid lastes tekitab juba elevust ka sõna „matkamine“.

Õpetajad rääkisid, mis nende lasteaia hoovis oleval õpperajal võiks olla. Nimetati näiteks putukate talvitumisekohta, istutuskaste, linnupesakaste, puid ja lill. Õpetaja 4 illustreeris oma mõtet järgneva tsitaadiga:

Selline nurk, kus lapsed saavad kõik istuda nende puupakkude peal ja midagi nagu kuulata, selline mõnus nurk. Puud kindlasti, lilled ehk kõik, mida linnakeskkond annab, putukad, neid saab uurida luubiga.

Õpetajate meelest on õpperajal võimalik lõimida kõiki koolieelse lasteasutuse õppekava valdkondi. Toodi välja erinevad liikumispunktid ja jooksumängud, muusika kõlakojas või linnulaulu ja ojavulina kuulamine. Õppekava valdkondadest nimetati veel keelt ja kõne, mida saab arendada liisusalmidega, matemaatikas loendamist, kunsti erinevate joonistustega (näiteks kriidiga asfaldile).

Soovitustest õpperaja koostajale nimetati õpperaja huvitavust. Kindlasti võiks õpetajate arvates rajal olla pildimaterjali. Õpperada peaks õpetajate hinnangul olema lastepärane ning lihtne, et seda oleks võimalik külastada erineval aastaajal ning erinevas vanuseastmes. Samuti tõi üks õpetaja välja, et õpperajal võiks olla midagi, mida katsuda ning nuusutada ehk loomulikke asju looduses. Õpetajate meelest on õpperaja puhul oluline, et lapsed oleksid õpperada läbides rõõmsad ja õnnelikud. Õpperada peaks õpetajate arvates olema jõukohane eri vanuseastmes õpilastele, samuti võiksid lapsed tunda füüsilist koormust ja ennast kehaliselt rohkem liigutada. Õpperajalt peaksid lapsed teada saama uusi teadmisi ning omandama uusi oskusi.

Õpetajad pidasid oluliseks, et vaatluspunktid kannaks lastepäraseid nimesid, kuid oli ka arvamusi, et vaatluspunktid võiksid kanda pigem konkreetseid. Näiteks Õpetaja 4 tõi välja, et terve õpperaja vältel võiksid vaatluspunktid jutustada mõnda lugu või muinasjuttu.

Terve üks lugu selle raja kohta. Rada algaks nagu ikka juttudel on ja siis lõpus on see õpetlik lugu ja mis sealt ja kuidas.

Õpetajate arvamuse vaatluspunktide kirjelduste osas olid erinevad. Osa õpetajaid soovisid, et kirjeldused oleks loodud lastele, kuid oli ka arvamusi, et vaatluspunktide kirjeldused võiksid olla mõeldud õpetajatele. Samuti toodi välja, et võiks olla juures natuke mängu ja tegevusi, mis kinnistaks saadud teadmisi. Osa õpetajaid oli arvamusel, et kirjeldused võiksid olla välja toodud ainult märksõnadena, et õpetaja saaks ise sinna loo juurde mõelda. Samas oldi ka arvamusel, et informatsioon võiks olla välja toodud nii pildi kui ka jutuna.

3.2.3 Õpetajate varasem kogemus õpperajaga seoses

Lähim õpperada

Õpetajad tõid välja, et neil ei ole oma lasteaia lähedal kindlat õpperada, kus lastega käia. Samas toodi välja, et nad on ise õpperadu loonud. Mitmed õpetajad nimetasid näiteks Pähni õpperada, mida nad on lastega külastanud. Toodi välja, et Pähni õpperajal on olemas erinevad märgistused ning tahvlid, millelt saab informatsiooni selle kohta, mida mingist punktist võib leida.

Õpperaja vajalikkus õpetajate hinnangul

Osa õpetajaid pidas õpperada oma lasteaia hoovis vajalikuks, kuid oldi ka arvamusel, et lasteaia oma õpperada pole vajalik. Õpetaja 1 tõi välja, kuidas ta on lasteaia hoovi õuesõppeks otstarbekalt ära kasutanud.

Ma olen natuke rahutu hing, ma olen alati oma rühmaga ära kaardistanud selle lasteaia territooriumi. Näiteks ma annan teatud kaardid kätte, siis sinuga saan seal kokku, sinuga seal ning sul on see tegevus seal punktis. Samuti kui sul ei ole ära markeeritud, sa oled ise selle planeerinud, siis on sul alati ruumi, ei jää kellelegi jalgu ja keegi ei sega sind.

Oli ka õpetajaid, kellel oli oma õpperaja mõte juba peas liikunud. Need õpetajad soovisid leida spetsialiste, kellega ideed läbi arutada. Näiteks üks õpetaja arvas nii:

Selle õpperaja peale on mõtted juba liikunud, aga siis tuleb vaadata ja kõvasti tööd tuleb teha selle kallal. Arvi Valker võiks tulla siia kohapeale ja natuke juhendada, kus ja mida, kuidas seda õpperada teha. Me võime küll oma peaga panna, aga näed suure vaeva ära, efekt ei ole see, mis tegelikult võiks olla. Samas ei saa ka öelda jälle, et teadmistest puudust tuleks, aga tahaks ikka profiarvamust ka. (Õpetaja 4)

3.3 Laste arvamus märgistega tähistatud õpperajast

Enne fookusgrupi intervjuud läbi viimist tuli lastel joonistada oma nägemus märgistega tähistatud õpperajast (joonistused on välja toodud Lisas 3.1-3.6). Fookusgrupi intervjuu käigus selgus, et lastele meeldis õpperaja joonistamine. Laste arvates oli raske joonistada karu, rästikut (millel on peal sik-sakid) ning lumehelvest.

Lapsed tutvustasid uurijale lühidalt oma õpperaja vaatluspunkte. Joonistused hõlmasid endas erinevaid aastaaegu. Näiteks oli talvine õpperada, kus laps tõi välja, et tema

õpperaja peal peab ilusti suusatama ja mitte kedagi ei tohi lükata. Samuti tõi laps välja, et ühes õpperaja vaatluspunktis tuleb ehitada lumest lumememme. Laste joonistusest sai välja lugeda ka erinevaid tegevusi, mis sisaldavad endas matemaatilisi ülesandeid. Näiteks üks laps tõi välja, et tema õpperajal tuleb leida üles kolm krooni, kuus lille ning lugema üle pallid. Teine laps tõi välja, et tuleb otsida kolm õuna ning kuus palli, millega tuleb hiljem täpsust visata. Laste joonistusest sai välja lugeda ka erinevaid tegevusi, kus tuleb kasutada looduslikku materjali. Näiteks üks laps tõi välja, et puuokstest tuleb meisterdada lumehelvest, maja, jõulupuud ning murust tuleb ehitada traktor. Samuti toodi välja, et vaatluspunktides tuleks püüda kala ning mängida traktoriga. Lapsed tõid välja ideena ka soovikaevu, kus on võimalik midagi soovida. Üks laps tõi intervjuus välja, et tema õpperajal tuleb üles korjata prügi ning edasi saab liikuda mööda laudteed.

Intervjuu käigus tuli lastel panna ka oma õpperajale nimi. Lapsed tõid välja erinevaid ideid, mis nime nende õpperada kanda võiks. Järgnevalt tuuakse, kuidas lapsed nimetasid oma õpperada:

Suusarada (Laps 1); Metsarada (Laps 2); Kruusarada (Laps 3); Franki rada (Laps 4); Dinosauruse rada, ei, madurada (Laps 5); Inimese ja karu matkarada (Laps 6).

4. Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada õpetajate arvamus õuesõppest ning õpetajate ja 5–6-aastaste laste arvamus õuesõppest ning märgistega tähistatud õpperadadest. Järgnevalt arutatakse olulisemate uurimistulemuste üle.

Selgus, et õpetajad suhtuvad lastega õues viibimisse positiivselt, toodi välja, et laps õpib õues viibides palju rohkem kui toas olles. Märgiti, et lastega rohkem õues viibides on lapsed aktiivsemad, füüsiliselt tugevamad ning neil on parem tervislik seisund. Guardino jt (2019) ja Tuuling jt (2018) on oma uuringus samuti välja toonud, et õues õppimine toetab nii lapse tervislikku seisundit kui ka aitab kaasa füüsilise aktiivsuse suurendamisele. Õpetajad olid arvamusel, et lapse initsiatiiv on õuesõppes oluline, samuti on lapsed huvitatud õues viibimisest ja tegutsemisest. Samuti selgus Guardino jt (2019) uuringus, et õues viibimine ning õppimine tekitab lastes huvi, heaolu ja rõõmu. Laste suurem huvi õues viibida võib olla tingitud sellest, et õuesõpe on muutunud üha populaarsemaks ning sellega seoses kaasatakse ka lapsi üha rohkem õuetegevustesse.

Uurimuse käigus selgus, et õpetajad on õuesõpet läbi viinud oma karjääri jooksul kogu aeg. Õpetajate arvates kuuluvad õuesõppe alla erinevad väljasõidud loodusesse nagu näiteks õppekäigud ja matkad. Lisaks võib ka lühike jalutuskäik lasteaia ümbruses olla oluline nii õpetajatele kui lastele. Ka Timoštšuk (2005) on leidnud, et üha enam õpitakse lasteaias loodust tundma eelkõige õuealal või õppekäikudel. Õpetajate meelest kuuluvad õuesõppe alla näiteks nii liivakastimängud, erinevad veemängud (veega maalimine) kui ka loodusliku materjaliga loovalt ümber käimine. Fiskum ja Jacobsen (2012) on samuti oma uuringus välja toonud, et pinnase ja veega mängimisega seotud tegevused võivad olla ühed näited erinevatest õppimisvõimalustest, milles on integreeritud erinevatel viisidel matemaatika, keele või loodusteadustega seotud mõisted. Seega osakavad ka selles uuringus osalenud õpetajad õppekava erinevaid valdkondi õuesõppega siduda.

Õpetajad tõid esile, et õuesõppe puhul ei kasuta nad eriti kindlaid õppematerjale, vaid püüavad õppetöös ära kasutada seda, mida loodus neile pakub. Samuti on Tuulingu jt (2018) uuringust selgunud, et õpetajad peavad õues õppimise juures oluliseks erinevaid materjale (näiteks taimed, kivid ja liiv). Fiskum ja Jacobsen (2012) on välja toonud, et looduslike elementide uurimine on oluline selleks, et suunata laste tähelepanu looduse rikkusele ja mitmekesisusele. Seega on õuesõppes oluline kasutada ja õpetada lapsi kasutama looduses olevaid materjale, mida ka siinse uuringu õpetajad nende endi sõnul oskuslikult teevad.

Teise uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, milline on koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamus märgistega tähistatud õpperajast. Õpetajad olid arvamusel, et õpperada peaks olema laste jaoks huvitav ning õpetlik. Samas olid õpetajad arvamusel, et õpperadade läbimine peaks olema laste jaoks olulise tähendusega, kuna õpperada on nii laste arengu kui ka õppimise juures tähtsal kohal. Samuti on Pace ja Rogeri (2004) uuringus selgunud, et õppekäikudel käimine mõjutab lapsi nii sotsiaalselt kui ka harib neid. Lisaks arvasid õpetajad, et õpperada peaks olema igas vanuseastmes piisavalt pingutust nõudev. Samuti on Tuuling (2013) välja toonud, et matkal käies peaks olema teekonna läbimiseks seatud jõukohased eesmärgid ning kindlasti arvesse võtma laste füüsis. Seega varasema ja praeguse uuringu tulemused kattusid. Uuringus osalenud õpetajad olid varem lastega matkaradadel käinud ning see võis olla põhjuseks, miks nad oskasid nimetada olulisi aspekte õpperadade juures.

Õpetajad pidasid õpperaja läbimist lastega väga oluliseks. Samuti on Suuroja (2005) on välja toonud, et õpperajad on heaks võimaluseks õpetada lapsi kodukoha loodust hindama. Õpperadade juures nimetasid õpetajad olulise aspektina õpperadade läbimise väikestes

gruppides. Seega kinnitasid siinse töö tulemused Brügge jt (2007) uuringu tulemused, et väikeses rühmas on võimalik olla kõikidel osapooltel aktiivne ning kõikidel on võimalus kaasa rääkida. Seega viitavad uurimuse tulemused sellele, et õpetajatel ise peavad oluliseks looduses viibimist ning õuesõppe läbi viimist nii, et õuesõppe tulemustest oleks võimalikult palju kasu ka lastele.

Õpetajad tõid esile, milliseid nimetusi nad ootaks märgistega tähistatud õpperajal asuvatest vaatluspunktidel. Toodi välja, et vaatluspunktide nimed võiksid olla lastepäraseid või konkreetseid. Õpetajad mainisid, et nad ootaks vaatluspunktide juures infot selle kohta, mida mingis punktis on võimalik teha või näha. Kalamees ja Kont (2006) on samuti välja toonud, et õpperaja kirjeldused ning skeemid lihtsustavad märgistega tähistatud õpperadade läbimist. Uurimuses selgus, et vaatluspunktide juures võiksid olla ka mängud või tegevused, mis aitaks lastel saadud informatsiooni paremini kinnistada. Seda kinnitab ka Tovey (2008), märkides, et lapsed õpivad väga hästi läbi erinevate mängude. Õpetajate välja pakutud ideed kattusid varasemate uuringutega. Kuna uurinus osalesid mitmed staažikad õpetajad, siis ilmselt seetõttu oskasid nad näha mitmekesiseid võimalusi õpperaja loomiseks

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, milline on koolieelse lasteasutuse laste arvamus märgistega tähistatud õpperajast. Fookusgrupi intervjuu käigus selgus, et lastele meeldivad nii erinevad matkarajad kui ka käigud loodusesse. Intervjuudes tõid lapsed välja ideid, mida nad on looduses kogenud. Intervjuu käigus olid lapsed evelil, kui nad kirjeldasid õpperajal olevaid loomi, veekogusid ja tegevusi. Samuti on Palmberg ja Kuru (2000) oma uuringus välja toonud, et lastele meeldivad kohad, kus on valgus, salapära, keerukus ning vesi–need eelistused on lastel seotud isiklike tähendustega, mis põhinevad õpilaste enda emotsioonidel ja kogemustel. Seega tuleks siinse uuringu tulemuste põhjal anda ka lastele sõnaõigust väljasõitude ja külastatavate kohtade valiku juures kaasa rääkida. Laste ideedel tuginedes on võimalik luua ka lasteaia enda õpperada.

4.1 Töö kitsaskohad ja väärtus

Bakalaureusetöös esines ka piiranguid. Üheks piiranguks võib välja tuua väikese valimi, mis ei võimalda teha suuremaid üldistusi. Tegevõpetajad saavad selle uurimuse alusel tutvuda kaaskolleegide mõtetega ning võtta arvesse laste arvamus õpperajast. Võttes aluseks laste ideid vaatluspunktide või õpperadade nimetuste kohta, saaksid õpetajad luua ka ise vastavaid õpperadasid. Uurides teemat edasi tuleks ilmselt suurendada koolieelse lasteasutuse õpetajate

valimit. Suurem valim võimaldaks teada saada rohkemate õpetajate ja laste arvamusi nii õuesõppest kui ka õpperadadest. Kuna autori hinnangul on eelnevates uurimustes vähe uuritud laste arvamusi, siis soovitab uurija edaspidi just lastele keskenduda. Läbi saaks viia ka näiteks etnograafilist uurimust, kus oleks võimalik uurida õpetajaid ja lapsi nende loomulikus keskkonnas.

Tänu sõnad

Bakalaureusetöö autor tänab uurimuses osalenud õpetajaid ning 5–6-aastaseid lapsi. Suurim tänu kuulub töö juhendajale lektor Mirjam Burgetile ning perele.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kaisa Jänis

/allkirjastatud digitaalselt/

Kuupäev 19.05.2020

Kasutatud kirjandus

- Abel, E. (2010). *Tallinna lasteaegade õpetajate ja juhtkonna arvamusi õuekeskkonna kasutamisest igapäevases õppe- ja kasvatustöös*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. (2007). *Õuesõpe*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Dahlgren, L.O., & Szczepanski, A. (2006). *Õuesõppe pedagoogika: Raamatuharidus ja meeleline kogemus: Katse määratleda õuesõpet*. Tallinn: Ilo.
- Dahlgren, L.O., Sjölander, S., Strid, J. P., & Szczepanski, A. (2009). *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – lähiumbrusest saab õpiõu*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Eetikaveeb (s.a.). *Teadustöö eetika*. Külastatud aadressil <http://www.eetika.ee/teaduseetika/teadustoo>
- Eilart, J. (1986). *Looduse õpperajad*. Tallinn: Valgus.
- Elliott, S., Carr, V., Ärlemalm-Hagser, E., & Park, E. (2017). Examining curriculum policy and pedagogy across borders: Re-imagining socially transformative learning in early childhood education. In Corcoran, P. B., Weakland, J. P., & Wals, A. E. (Eds.). (2017). *Envisioning futures for environmental and sustainability education*. Netherlands: Wageningen Academic Publishers.
- Fiskum, T. A., & Jacobsen, K. (2012). Outdoor education gives fewer demands for action regulation and an increased variability of affordances. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 13(1), 76-99.
- Guardino, C., Hall, K., Largo-Wight, E., & Hubbuch, C. (2019). Teacher and student perception of an outdoor classroom. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 22, 113-126.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.
- Kalamees, K., & Kont, H. (2006). *Aastaajad õpperajal. Juhendid looduse vaatlemiseks*. Tartu: Nordon Trükikoda.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008*, 23, 152. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>

- Koolieelse lasteasutuse seadus (2018). *Riigi Teataja I*, 22.01.2018, 6. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/122012018006>
- Koppel, I. (2009). *Õuesõppest*. Külastatud aadressil http://oppekava.innove.ee/wpcontent/uploads/sites/6/2016/09/Ouesoppest_imbi_koppel.pdf
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Leemets, H. (2018). *Tartu ja Tallinna koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamused õuekeskkonna kui õpikeskkonna suhtes*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- MacEachren, Z. (2012). Your Brain Outdoors. *Pathways: The Ontario Journal of Outdoor Education*, 24(3), 32-36.
- Maynard, T., & Waters, J. (2014). *Exploring Outdoor Play in the Early Years*. Maidenhead: Open University Press.
- Merewether, J. (2015). Young children's perspectives of outdoor learning spaces: What matters? *Australasian Journal of Early Childhood*, 40(1), 99-108.
- Murumaa-Mengel, M. (2014). *Loovuurimismeetodid*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/loovuurimismeetodid>
- Pace, S., & Roger, T. (2004). Adult's perception of field trips taken within grades K-12: Eight case studies in the New York metropolitan area. *Journal of Education*, 125(1), 30-40.
- Palmberg, I. E., & Kuru, J. (2000). Outdoor activities as a basis for environmental responsibility. *The Journal of environmental education*, 31(4), 32-36.
- Raadik, S. (2009). *Õpime õues mängides*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Saarniit, M. (2016). *VI klassi õpilaste arvamused õuesõppest Tallinna koolide näitel*. Publitseerimata magisträtöö. Tartu Ülikool.
- Saarso, G-A. (2013). *Aastaaegade võlu meisterdamisel: pori, lumi, liiv. Tea ja toimetaja nr 41*. Tartu: AS Atlex.

- Sadovsjaka, A. (2014). *Emotsionaalse intelligentsuse mõju töö tulemuslikkusele ettevõtte Apranga OÜ näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tallina Tehnikaülikool.
- Sarv, M., & Vilbaste, K. (2009). Miks on hea üks päev nädalas õppida? K. Runnel (Koost), *Keskkond õpetab* (lk 8-18). Tartu: Tartu Keskkonnahariduse Keskus.
- Szczepanski, A. (2009). Õuekeskkond- õpikeskkondade rohke võimas klassituba. L.O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, & A. Szczepanski (Toim), *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas –lähiümbrusest saab õpiõu* (lk 9-38). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Suttie, J. (2018, May 14). The Surprising Benefits of Teaching a Class Outside. *Greater Good Magazine*. Külastatud aadressil https://greatergood.berkeley.edu/article/item/the_surprising_benefits_of_teaching_a_class_outside
- Suuroja, M. (2005). *Eesti looduse õppe- ja matkarajad*. Tallinn: OÜ Geo Trail KS.
- Timoštšuk, I. (2005). *Loodusõpetus alushariduses*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Timoštšuk, I. (2010). Looduskeskkonnaga seotud väärtused ja nende kujunemine koolieelses eas. N. Jung, & L. Lilles (Toim), *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatust lasteaias* (lk 57-62). Tartu: Eesti Keele Sihtasutus.
- Tovey, H. (2008). *Playing Outdoors: Spaces and Places, Risk and Challenge*. Maidenhead: Open University Press.
- Tuuling, L. (2013). Õuesõpe - lõimitud aktiivse õppimise parim viis. K. Nugin (Toim), *Üldõpetuse rakendamine lasteaias* (lk 97–121). Tartu: AS Atlex.
- Tuuling, L., Ugaste, A., & Õun, T. (2015). The use of outdoor learning from the perspective of preschool teachers and principals. In M. Veisson, A. Liimets, P. Kansanen, & E. Krull (Eds.), *Tradition and Innovation in Education* (pp. 11-33). Switzerland: Baltische Studien zur Erziehungs- und Sozialwissenschaft.
- Tuuling, L., Ugaste, A., & Õun, T. (2018). Teachers' opinions on utilizing outdoor learning in the preschools of Estonia. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19(4), 358-370.

Tärn, S. (2010). Tallinna kesklinna lasteaedade õuealad. G. Sooserv (Koost),
Loodusvaatlused. Tea ja toimet nr 39 (lk 36-45). Tallinn: TEA Kirjastus.

Vihalemm, T. (2014). *Fookusgrupi intervjuu*. Külastatud aadressil
<http://samm.ut.ee/fookusgrupi-intervjuu>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu
Ülikool.

Lisa 1. Nõusolekuleht lapsevanematele

Lugupeetud lapsevanemad!

Olen Tartu Ülikooli 3. kursuse tudeng ning õpin koolieelse lasteasutuse õpetajaks. Paluksin Teie nõusolekut, et kaasata lapsi bakalaureusetööga seotud uuringusse. Minu bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada koolieelikute nägemus märgistega tähistatud õpperajast. Lastega viin läbi rühmaintervjuud ning laseksin neil A3 paberi peale joonistada oma nägemuse õpperajast. Vastuseid oma bakalaureusetöös esitan üldistatud kujul, laste nimesid ma oma töös ei kasuta (säilitan anonüümsuse). Kui Teil peaks tekkima küsimusi, siis palun kirjutage janiskaisa@gmail.com. Olen Teie nõusoleku eest väga tänulik!

	Lapsevanema nimi	Lapse nimi	Nõusolek JAH/EI	Allkiri
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				

Lisa 2. Intervjuu kava lastele

Lastele selgituseks: neil kasutan sõna loodusrada

Loodusrada on vahva koht, kus sõprade ning õpetajaga üheskoos lõbusalt aega veeta!

Loodusrada võib paikneda nii järve ääres, metsas, pargis kui ka igal pool looduses.

Loodusrajal saab lähemalt tutvuda erinevate loomade, lindude, taimede, puudega. Sellejaoks on loodud erinevad punktid, kus on juures erinevad jutud/muinasjutud, mis seletavad nii lastele kui ka õpetajatele, millega on võimalik mingi punkti juures tutvuda. Punktide juures asuvaid jutte saab lugeda koos õpetajaga, kes teid alati abistab. Loodusraja ääres võib olla erinevaid tegevusi, mida koos õpetajaga läbi viia. Ehk on kuskil mõni majake või onn, kus saab istuda ning üheskoos lõunat süüa, mõni kiik, kus kiikuda või mõni muu vahva tegevus, mis on mõeldud lastele.

Enne küsimuste küsimist lasen lastel (6 last- võimalusel 3 tüdrukut ning 3 poissi) kõigepealt joonistada A3 suuruse paberi peale nende nägemuse õpperajast. Rühmaõpetaja on eelnevalt teinud lastega eeltööd selgitamaks neile, mis üldse on õuesõpe ning mis on õpperada. Enne joonistamist mõtlesin, et räägiksin lühidalt lastele õpperadadest.

Peale piltide joonistamist koguksin kõik lapsed enda juurde kokku ning vaataksime üheskoos nende tehtuid töid, laseksin neil nende tehtud töid tutvustada ning küsiks in täpsustavaid küsimusi.

Milline on koolieelse lasteasutuse laste nägemus märgistega tähistatud õpperajast?

Kuidas teile meeldis joonistada oma õpperada?

Mis teile kõige enam õpperaja joonistamise juures meeldis?

Mis valmistas joonistamise juures kõige rohkem raskusi?

Mida te kujutasite oma õpperajal?

Millise nime tahaksite oma õpperajale anda?

Mida on võimalik teie õpperajal näha?

Mida te sooviksite õpperajal teha?

Kus kohas võiks teie õpperada asuda?

Lisa 3. Pildid laste joonistatud õpperadadest

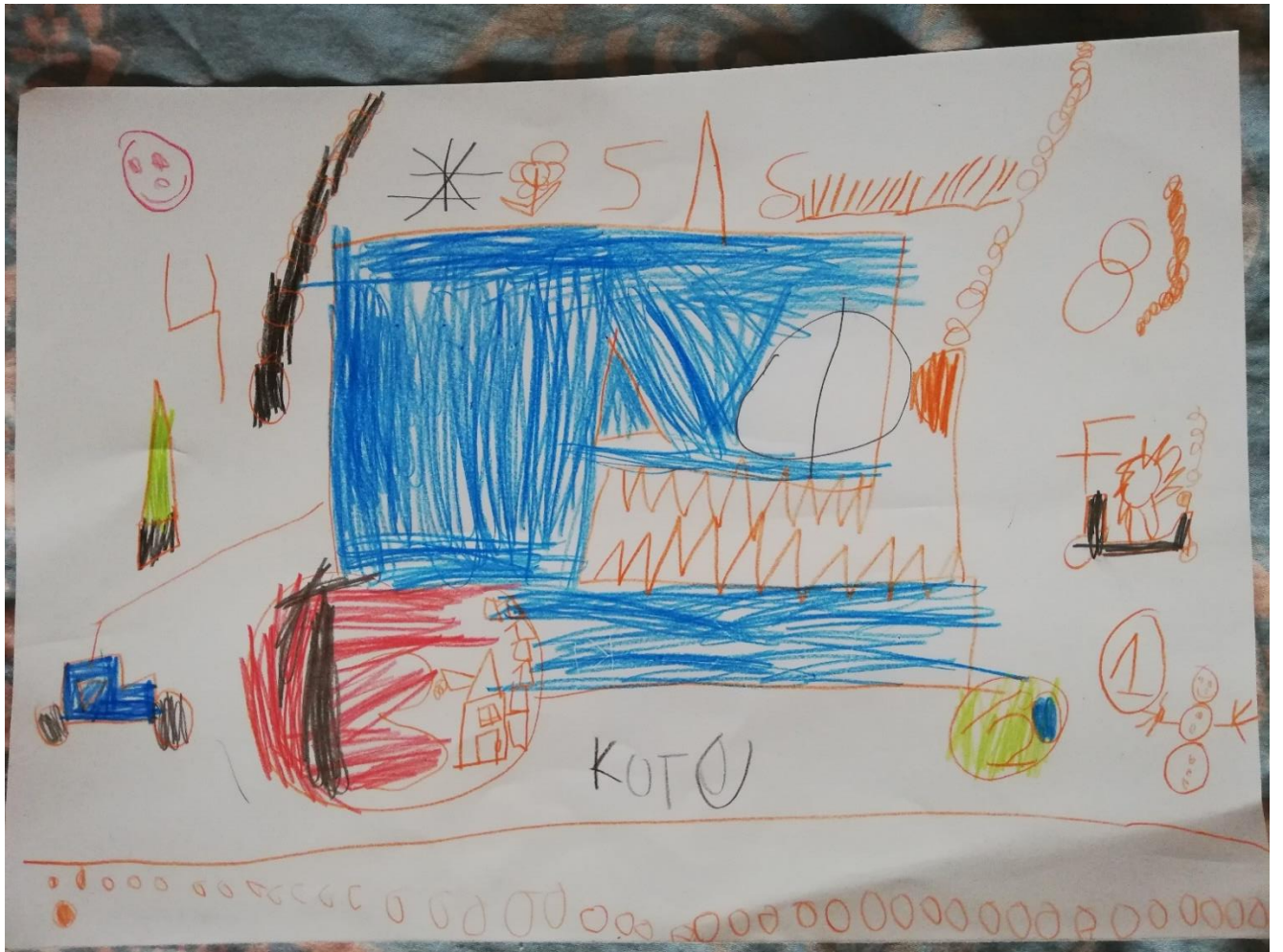
Lisa 3.1 Laps 1 joonistus

Lisa 3.2 Laps 2 joonistus

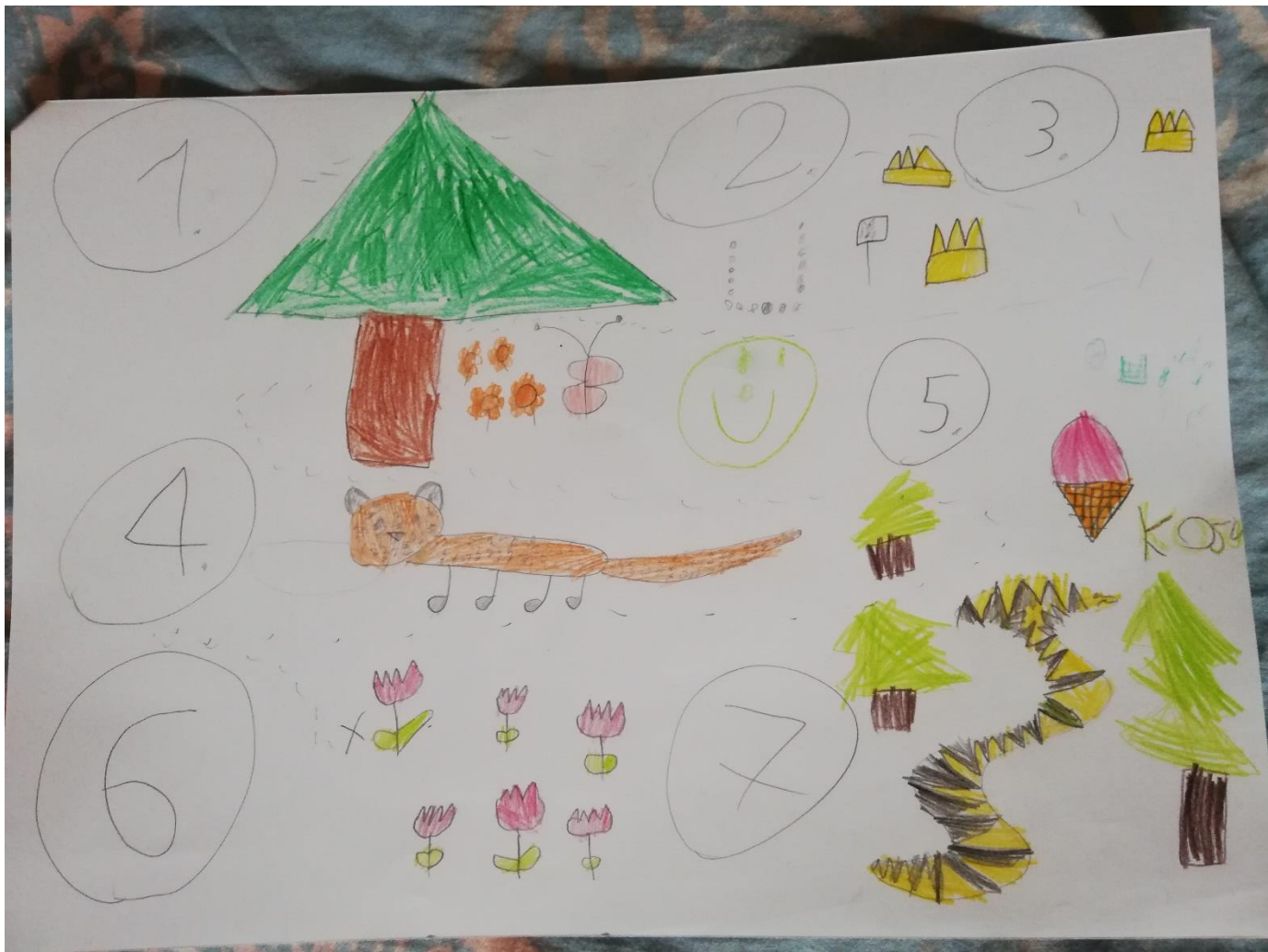
Lisa 3.3 Laps 3 joonistus

Lisa 3.4 Laps 4 joonistus

Lisa 3.5 Laps 5 joonistus

Lisa 3.6 Laps 6 joonistus

Lisa 4. Intervjuu kava õpetajatele

Mis on Teie vanus?

Milline on Teie haridustase?

Kui pikk on Teie tööstaaž lasteaiaõpetajana?

Kui vanad lapsed Teil hetkel rühmas on?

Kui palju on Teil rühmas lapsi?

Kuidas Teil tänane päev lasteaias möödunud on?

Nüüd ma jätkaks oma intervjuuga, kus küsin küsimusi õuesõppe ning õpperadade kohta.

Milline on koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamus õuesõppest?

Mida tähendab Teie jaoks õuesõpe?

Definitsiooni toon välja ainult vajadusel: Õuesõpet on kirjeldatud kui õppimine ehedas looduskeskkonnas vahetu kogemise, ise tegemise ja kogetu teistele vahendamisega.

Mida arvate lastega õues viibimisest? Palun põhjendage oma arvamust.

Millised õues läbi viidavad tegevused aitavad lastel ümbrust märgata?

Millal Te hakkasite õuesõpet lasteaias läbi viima?

Milliseid muutusi olete lastes märganud õuesõpet läbi viies?

Millised võimalused on õuesõppe läbi viimiseks Teie lasteaia hoovis?

Milliseid õppematerjale kasutate õuesõppe läbi viimiseks?

Järgnevalt võiksime rääkida lähemalt tähistega märgistatud õpperajast. Kõigepealt ma kirjeldaks Teile, mis asi on märgistega tähistatud õpperada. Märgistega tähistatud õpperajad on kindlaks määratud pikkusega, ettekavandatud vaaltuspunktidega ja kättesaadava informatsiooniga varustatud liikumisteed.

Milline on koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamus märgistega tähistatud õpperajast?

Mis võiks Teie arvates lasteaia lastele suunatud õpperajal kindlasti olemas olla?

Kui pikk võiks Teie meelest olla 3–4 aastaste laste õpperada? (sobilik sellele vanusele)

Kui pikk võiks Teie meelest olla 5–6 aastaste laste õpperada? (sobilik sellele vanusele)

Lisa 4 järg:

Milliseid Lõuna-Eestis asuvaid õpperadasid sobiks Teie meelest kõige paremini 5–6-aastaste lastega läbida? Põhjendage

Milliseid Lõuna-Eestis asuvaid õpperadasid sobiks Teie meelest kõige paremini 3–4-aastaste lastega läbida? Põhjendage

Mida arvate Teie sellest, et lasteaial oleks oma õpperada? Palun põhjendage oma arvamust.

Kui teil lasteaias oleks oma õpperada, siis mis nime võiks Teie õpperada kanda? Vajadusel küsin põhjendust.

Tooksin Teile välja definitsiooni õpperaja vaatluspunktide kohta, mida ma tõin eelnevalt välja märgistega tähistatud õpperadade juures. Õpperadadel asub tavaliselt, mitu vaatluspunkti ehk vaatluspunktis peaks olema välja toodud õppetegevuse eesmärk, võimalikud tegevuste kirjeldused, soovitud erinevatest uurimistest ning vaatlustest, soovituslikud mängud, jutud või valik ülesandeid lastele.

Eelnevalt rääkisime Teiega lasteaias olevatest õpperadadest. Kui Teie lasteaial oleks oma õpperada, siis millised võiksid Teie arvates olla lasteaia lastele suunatud õpperaja vaatluspunktid?

Kui Teil oleks lasteaia hoovis oma õpperada, siis missuguseid nimetusi te ootaks kõige enam õpperajal asuvatele vaatluspunktidele? Põhjendage oma arvamust.

Milliseid lastele suunatud tegevuste kirjeldusi Te sooviks kõige enam õpperajal näha? Palun põhjendage oma arvamust.

Kuidas võiks õpperajal erinevaid õppekava kohaseid teemasid lõimida? Põhjendage arvamust.

Millised oleksid Teie soovitud õpperajale, mis aitaks lapsel tunnetada loodust kui tervikut?

Mida peate Teie õpperada läbides laste jaoks kõige olulisemaks?

Õpperadasid läbides, milliseid muutusi olete lastes märganud?

Mida soovite veel lisada seoses nende teemadega, mida arutasime?

Lisa 5. Väljavõte transkriptsioonist

Õpetaja: Ma räägin sulle ühe nalja ka siia vahele. Kui see õuesõpe hästi-hästi aktiivseks läks siis meie majas ka ju kõik tegid, tegid ja siis oli niimoodi, et läksin siis ühte õueõppetundi vaatama ja inimene tegi sellise tunni, et oli kõik raamatud õue vedanud ja siis ta siis raamatutega seal vehkles, tuul oli too päev hästi suur. Tead, et mul ihukarvad püsti, ma mõtlesin, et mismõttes onju ja ta oli kuidagi aru saanud, et õue lähed, kui situatsioonis, et võtad kõik asjad kaasa ja õpid, aga no minu jaoks on ikka see, et õue looduseõpe, looduses õppimine, et nende vahenditega, mis seal on, et et raamat raamatuks onju, et ma võin ju raamatust üle toas vaadata. Aga see, kui ma näen, katsun ja puutunud, see on see keskkond, see, see on õuesõpe. Et siis me talle jupp aega rääkisime, et katsu aru saada.

Mina: Täpselt nii on, definitsioon ütleb ka täpselt nii. Aga mida arvata lastega õues viibimisest?

Õpetaja: Meil on hästi oluline, vaata kui see õueaeg meil tund aega ette näeb, siis meie kunagi ei loobu sellest. Me ei ole olnud kolme aasta jooksul rohkem lastega väljast eemal kui ühe korra. Sa mõtle, kui palju neid päevi on, me oleme, kaks korda on ühel korral, oli tõesti laste arv, oli väike, oli Eesti Vabariigi sünnipäeva, me tõesti ei läinud enam selle käputäiega õue. Ilm lubas, aga ajaliselt lihtsalt ei klappinud, tordi söömine kõik ja ühe korra oleme ilma pärast, me kunagi ei pane ilma põhjuseks, aga tookord tõesti oli selline jama oli ikka väljas, et me otsustasime, et me ei lähe. Ja kolme aasta peale, me ei loobu kunagi ja nii palju, kui võimalik, kui nad väiksemad olid, siis meie olime need, kes läksid ka üheksast õue, ma õppisingi õues me noh, kõike sa saad õues teha, pole küsimus. Et siis siis me oleme noh, oma matkaradadele lähme ära. Et palju, võimalikult palju. Ja kusjuures linnas ei ole ka vahepeal mõtet, et oo linna lasteaed, mis siin teha, õues on alati midagi teha. Õnneks on ikka putukad, ei ole meid hüljanud ja muud tegelased siin põõsas, linnud ja.

Mina: Milliseid õues läbiviidavad tegevused aitavad lastel ümbrust märgata?

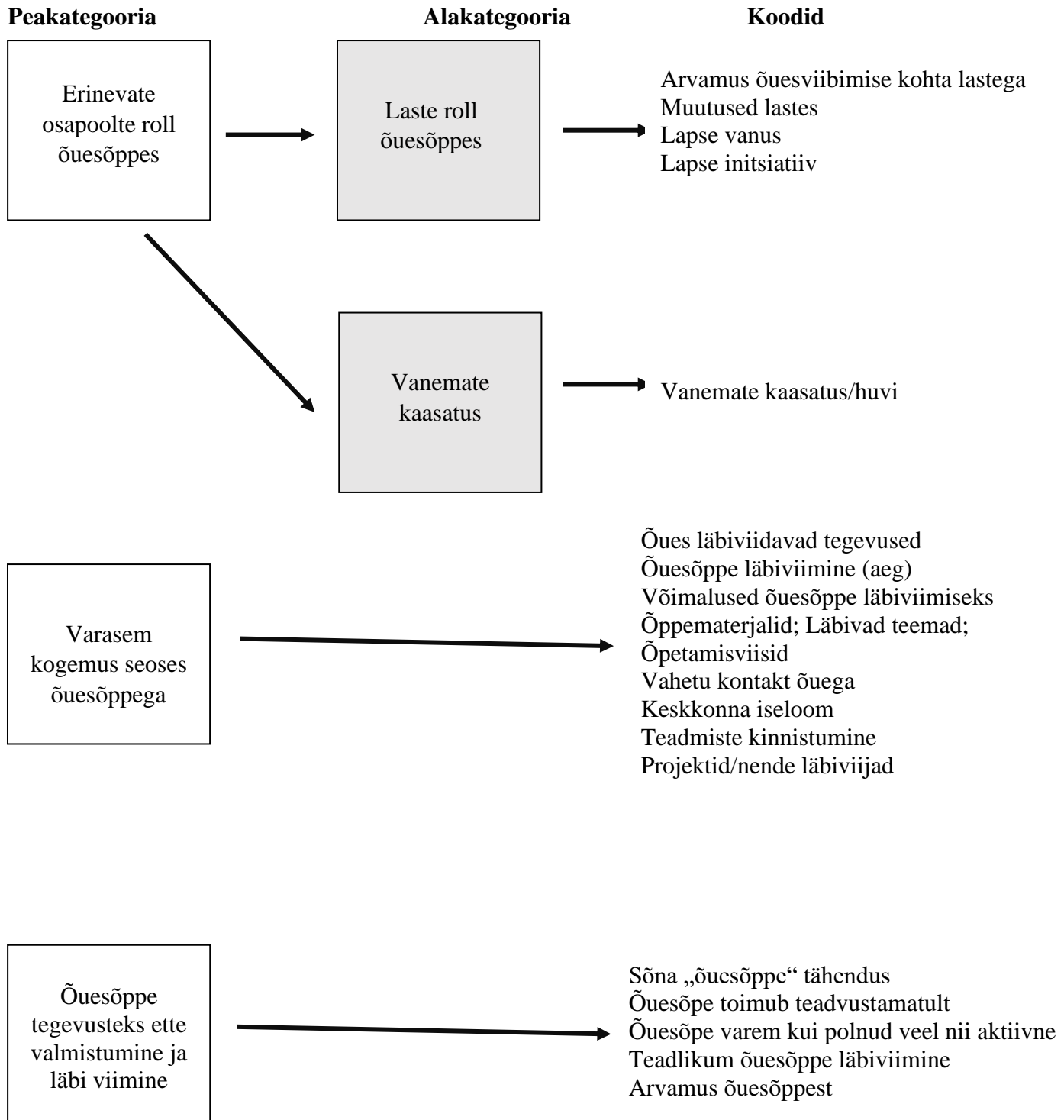
Õpetaja: See oli nüüd hästi huvitav. No kus ma hakkam pihta, õues tehtavad tegevused? No üks asi, mis on, kui sa lähed kuskile, siis see jalutuskäik on tegelikult meil kogu aeg peatustega, et meil ei ole nii tramburaid siht sinna siis, et punkt nüüd valmis. Me võtame alati aja, sellepärast et kõik, mis on tee ääres, see ju meid kasvatab, õpetab eksju? Siin vahepeal keskendumine ka isegi teeäärsetele puudele, kui seal on, on, on ikka midagi vaja vaadata.

Lisa 6. Väljavõte uurijapäevikust

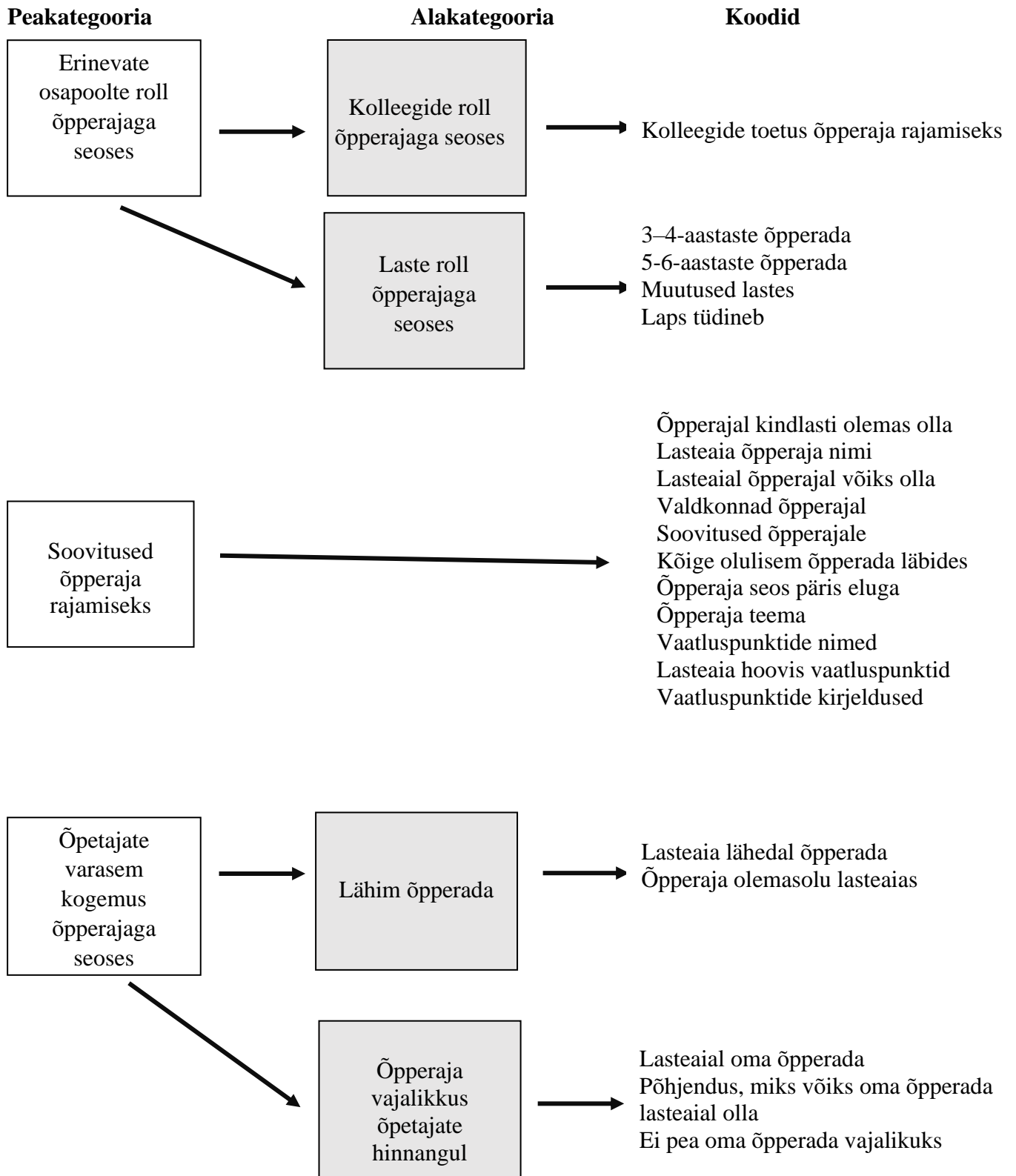
10. veebruar. 2020	Ongi käes juba intervjuude tegemise aeg. Homme lähen esimest intervjuud tegema. Loen kõik veel üle ning proovin lähedase inimese peal läbi.
11. veebruar. 2020	<p>Ongi käes see kaua oodatud päev. Mida lähemale ma lasteaiale jõudsin seda suuremaks mu ärevus läks. Siiski esimene kord päris õpetajaga intervjuu läbi viimine. Esimesena teen lastega ära loovuurimismeetodi kui ka fookusgrupi intervjuu. See läks päris hästi. Lapsed võtsid päris kiiresti omaks ja tegid kõike kaasa ning kuulasid. Intervjuu käigus oli päris keeruline saada neid ainult üks haaval rääkima, et ei oleks eriti suurt vaheldumisi rääkimist.</p> <p>Käes on intervjuu tegemine õpetajaga. Oi see oli alguses päris õudne, mind valdas korraks hirm, kuid õpetaja oli nii toetav ja tore. Rääkis väga palju veel niisama ka juurde. Kuid ebakindlust tekitas minus see, et ma ei tea, kas öelda õpetajale Sina või Teie. Selle täpsustan ma järgmise õpetajaga kindlasti!</p>
12. veebruar. 2020	<p>Nii hakkab nüüd laste fookusgrupi intervjuud transkribeerima. Päris keeruline on. Lapsed rääkisid päris palju ikka segamini, vahepeal ei saanud aru, milline laps räägib. Ja millisest õpperajast. Oleks võinud intervjuu käigus omale kuidagi märkmeid teha, oleks võib-olla olnud lihtsam transkribeerida. Ja see on palju aega nõudvam ja keerulisem, kui ma arvasin. Homme tuleb teiste õpetajatega intervjuud ära teha.</p> <p>Otsisin juurde ka teooriat/uuringuid. Mikk Sarvel on palju seisukohti õuesõppe kohta, mis lähevad ka minu tööga kokku!</p>

Lisa 7. Kategooriate kujunemine uurimisküsimuste kaupa

1. Uurimisküsimus „Milline on koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamus õuesõppest?“

2. Uurimisküsimus „Milline on koolieelse lasteasutuse õpetajate arvamus märgistega tähistatud õpperajast?“

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, *Kaisa Jänis*, (sünnikuupäev: 03.06.1993)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „*Lasteaiaõpetajate arvamus õuesõppest ning lasteaiaõpetajate ja 5–6-aastaste laste arvamus märgistega tähistatud õpperajast*”, mille juhendaja on *Mirjam Burget*;
reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kaisa Jänis
Tartus, **19.05.2020**